

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

НАЗАРКЕВИЧ Ігор Богданович

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-531X>*

ШУШКОВА Юлія Володимирівна

*докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-7548>*

Анотація: *Стаття присвячена комплексному дослідженню ринку фінансових технологій (ФінТех) в Україні. З'ясовано ключові етапи становлення українського ринку фінансових технологій та здійснено їх характеристику. Визначено ключові сегменти та складові ринку фінансових технологій в Україні на сучасному етапі. Досліджено особливості впливу повномасштабного вторгнення на функціонування ринку та адаптаційні механізми, що дозволили сектору не лише вистояти, але й продемонструвати стійкість та інноваційний потенціал. Проаналізовано поточний стан ФінТех ринку України, вплив НБУ на формування регуляторного середовища, інвестиційний клімат, основні тенденції та виклики в умовах війни. Розглянуто основні елементи FinTech, такі як цифрові платежі, peer-to-peer кредитування, блокчейн-технології та регуляторні ініціативи. На основі проведеного дослідження обґрунтовано перспективи подальшого розвитку фінтех-індустрії в Україні. Зокрема, окреслено перспективи розвитку українського ФінТеху з урахуванням національної специфіки та в контексті євроінтеграційних прагнень і глобальних трендів.*

Ключові слова: *фінансові технології, ринок ФінТех, цифрові платежі, необанки, регулювання, інвестиції, інновації, військовий стан.*

Постановка проблеми. Ринок фінансових технологій став одним із найбільш динамічних секторів світової економіки, трансформуючи традиційні підходи до надання фінансових послуг. Водночас ринок фінансових технологій (ФінТех) в Україні протягом останніх років демонстрував динамічний розвиток, ставши одним із ключових драйверів інновацій у фінансовому секторі. Україна, маючи значний ІТ-потенціал та високий рівень проникнення цифрових технологій серед населення, активно долучилася до цих глобальних процесів. Розвиток ФінТеху в країні є важливим чинником підвищення доступності та якості фінансових послуг, стимулювання конкуренції і сприяння економічному зростанню. Поява нових гравців, розвиток цифрових платіжних сервісів, необанків та інших інноваційних рішень

суттєво змінили сферу фінансових послуг. Актуальність дослідження посилюється в умовах повномасштабної війни, яка створила безпрецедентні виклики для всіх секторів економіки, водночас прискоривши деякі цифрові трансформації. Незважаючи на це, український ФінТех продемонстрував надзвичайну стійкість та здатність до адаптації, продовжуючи розвиватися та впроваджувати інновації.

Метою статті є аналіз поточного стану ринку фінансових технологій в Україні, виявлення ключових тенденцій, проблем та перспектив його розвитку в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток ринку фінансових технологій в Україні в умовах війни став предметом активного наукового аналізу вітчизняних та міжнародних дослідників. Останні роки, особливо після початку повномасштабної війни, характеризуються зростанням уваги до впливу воєнних дій на ФінТех-сектор, адаптацію ринку до нових викликів, а також пошуком шляхів для забезпечення стійкості та інноваційності фінансових послуг. Зокрема, Віблій П. та Кондратюк М. у своїй роботі дослідили стан фінансових технологій в Україні під час війни, визначили основні переваги та недоліки впровадження інновацій, а також оцінили вплив діджиталізації на банківський сектор [1].

Науковці Кравчук Н. та Луцишин О. розглядають особливості функціонування фінансового ринку України під час війни, ідентифікуючи ключові виклики та тренди, зокрема посилення ролі фінансових інновацій, зростання кіберризиків, необхідність адаптації бізнес-моделей і впровадження нових каналів фінансових послуг [2].

Також вагомий внесок у розуміння глобальних трендів фінтеху забезпечили праці таких авторів, як К. Скіннер, П. Шуфель, Р. Батра та ін. Окремі аспекти функціонування українського фінтех-ринку, зокрема регуляторні питання та вплив діджиталізації, аналізуються Національним банком України (НБУ) та різноманітними галузевими асоціаціями, такими як Українська асоціація ФінТех та інноваційних компаній. Проте, враховуючи стрімкість змін та особливості воєнного часу, існує потреба в узагальненні наявних даних та актуалізації бачення перспектив українського ФінТеху.

Виклад основних результатів. Становлення українського ринку фінансових технологій можна умовно поділити на кілька етапів. Початковий етап (до 2014 року) характеризувався появою перших онлайн-платіжних сервісів та розвитком інтернет-банкінгу традиційними банками.

Другий етап (2014-2021 рр.) став періодом активного зростання та диверсифікації. Цьому сприяла низка чинників, основними з яких є:

- Зростання проникнення Інтернету та мобільних пристроїв. Це створило сприятливе середовище для розвитку цифрових фінансових послуг.
- Запит суспільства на інновації. Користувачі все частіше віддавали перевагу швидким, зручним та доступним онлайн-сервісам.
- Розвиток ІТ-сектору. Україна має потужний кадровий потенціал в ІТ-сфері, що стало основою для створення численних фінтех-стартапів.
- Лібералізація регуляторного середовища. НБУ поступово впроваджував зміни, спрямовані на підтримку інновацій у фінансовому секторі, хоча певні регуляторні виклики залишалися.
- Поява необанків та спеціалізованих фінтех-компаній. Такі гравці, як Monobank, Privat24 (як частина державного ПриватБанку, що задавала тренди), та інші, запропонували інноваційні продукти та клієнтоорієнтований сервіс, стимулюючи конкуренцію.

– Розвиток платіжної інфраструктури. Впровадження нових платіжних стандартів та технологій, таких як безконтактні платежі та мобільні гаманці.

Основними сегментами ринку залишаються платіжні сервіси та технології, цифровий банкінг (включаючи необанки), технології для інфраструктури та програмного забезпечення, а також сфери кредитування, іншуртеху (InsurTech) та управління особистими фінансами (див. рис. 1).

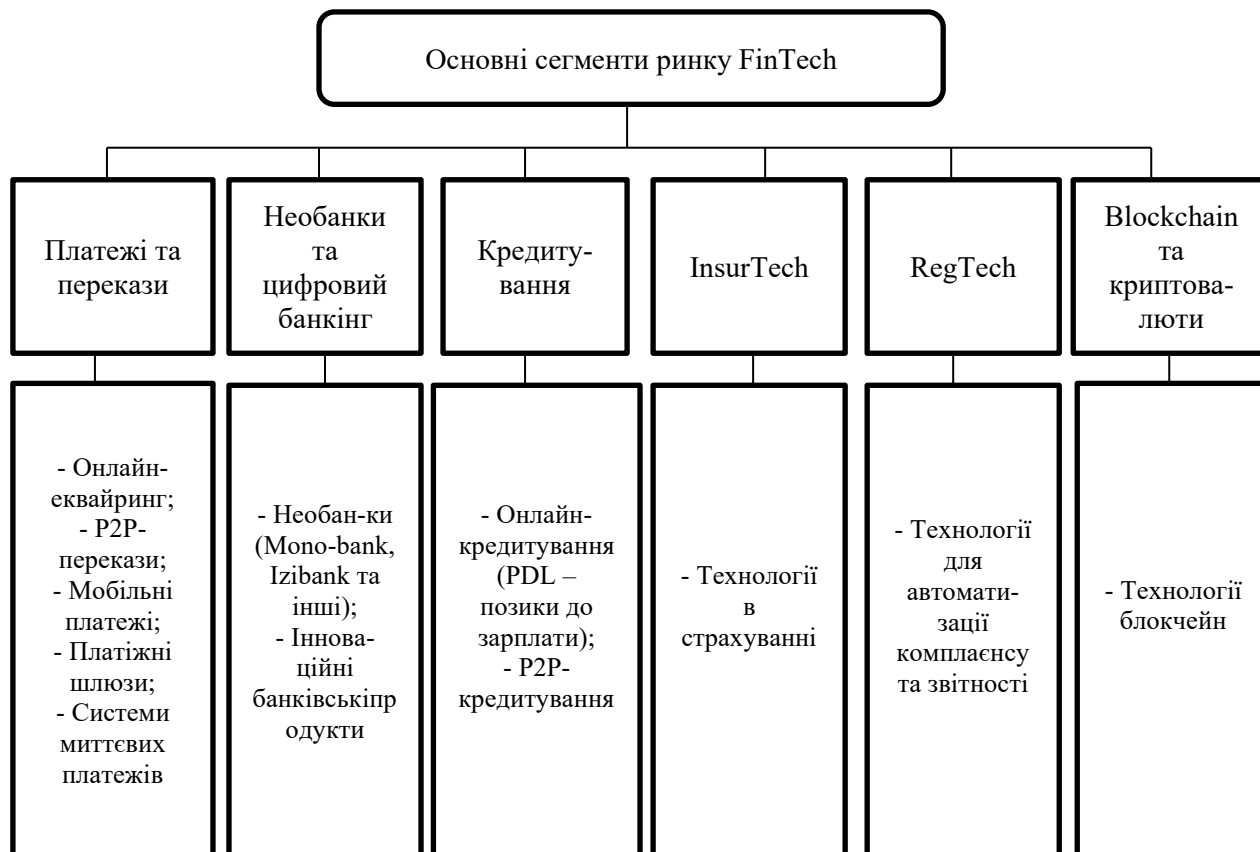

Рис. 1. Ключові сегменти та складові українського ринку FinTech

Джерело: сформовано авторами

До початку повномасштабного вторгнення український ФінТех ринок активно зростав. Згідно з даними «Українського Фінтех Каталогу 2023» від UAFIC, на ринку налічувалося 246 компаній [3]. За даними НБУ, незважаючи на війну, платіжна інфраструктура України продовжує стабільно функціонувати, а кількість безготівкових операцій зростає. Наприклад, у 2023 році частка безготівкових операцій з платіжними картками сягнула 64,8% від загальної суми операцій [4].

Однак, сектор зазнав і певних змін. Спостерігається тенденція до зменшення кількості необанків. Частка необанків на ринку скоротилася, а деякі проекти (Todobank, Neobank, Sportbank) припинили свою діяльність, що свідчить про високі виклики у веденні цього бізнесу в поточних умовах [5]. Водночас зросла кількість компаній, що працюють у сфері регуляторних технологій (RegTech) [6].

Війна справила значний, хоча й неоднозначний вплив на український ФінТех. З одного боку, частина компаній була змушена скоротити персонал [7] та відчула зменшення потенціалу бізнесу. За даними опитувань, війна скоротила український фінтех-сектор на думку більшості експертів [8]. Однак рівень діджиталізації в цілому, і у фінансовому секторі зокрема, демонструє перманентне зростання. Наприклад, у період з 2023 до 2024 р. зріс експорт українських ІТ-послуг, зросла кількість ІТ-

спеціалістів та як наслідок, покращилися позиції України у світових рейтингах, що характеризують рівень цифровізації (див. табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика ІТ-сектору України у 2023-2024 рр.

Індикатор	2023	2024
ВВП на душу населення (дол. США)	4834	3900
Кількість ІТ-спеціалістів, осіб	307000	346200
Частка населення, що регулярно користується інтернетом, %	76,3	80
Частка експорту українських ІТ-послуг у ВВП, %	3,5	4
Місце у рейтингу з цифрової якості життя у світі	50	46
Місце у рейтингу найбільш інноваційних країн світу	57	55

Джерело: сформовано авторами на основі [3, 9]

З іншого боку, війна стала каталізатором для впровадження певних інновацій та прискорила цифровізацію. ФінТех компанії продемонстрували високу адаптивність, забезпечуючи безперебійність фінансових операцій, розвиваючи сервіси для підтримки населення та бізнесу, а також для збору пожертв на потреби армії та гуманітарні цілі. Багато компаній переорієнтувалися на міжнародні ринки. Згідно з «Українським Фінтех Каталогом 2024», 47% українських фінтех-компаній вже працюють на міжнародних ринках, а 38% планують вихід (див. табл. 2) [10].

Таблиця 2

Характеристика галузі фінансових технологій в Україні у 2023-2024 рр.

Індикатор	2023	2024
Кількість ФінТех компаній на українському ринку, одиниць	246	256
Кількість заснованих нових ФінТех компаній, одиниць	7	3
Частка ФінТех компаній, що працюють на міжнародному ринку, %	33	47
Частка ФінТех компаній, що мають жінок-засновниць, %	17	16
Частка ФінТех компаній, що пройшли точку беззбитковості, %	68	75
Частка ФінТех компаній, що фінансуються виключно власним коштом, %	66	79

Джерело: сформовано авторами на основі [3, 9]

Територіально найбільше ФінТех-компаній (79% у 2024 р.) розташовано в Києві, тоді як Львів та Дніпро посідають друге й третє місця відповідно (в середньому по 5%). Український фінтех-сектор демонструє значну стійкість. У 2023 році, незважаючи на війну та пов'язані з нею виклики, ринок поповнився 7 новими компаніями. Тоді загальна кількість фінтех-компаній становила близько 250, а оцінка ринку залишалася на рівні \$1 млрд. У 2024 році, навіть попри складні умови для розвитку, ринок продовжив зростання, додавши 3 нові компанії. На сьогодні в Україні функціонує близько 260 фінтех-компаній (незважаючи на те, що значна частина учасників закрилася), а загальна вартість ринку досягла \$1,2 млрд, що підкреслює його відновлення. Серед засновників фінтех-компаній переважають фахівці з інформаційних технологій (32%), за ними йдуть представники фінансових організацій (18%) та банківського сектору (12%).

За останні роки ключовими драйверами та трендами розвитку ринку фінансових технологій в Україні є:

- Цифровізація та мобільний банкінг. Високий рівень проникнення смартфонів та Інтернету стимулює попит на цифрові фінансові послуги.
- Розвиток платіжних систем та сервісів. Подальше зростання безготівкових платежів, популяризація технологій NFC, QR-кодів та електронних гаманців.

- Відкритий банкінг (Open Banking). НБУ активно працює над впровадженням стандартів відкритого банкінгу, що має стимулювати конкуренцію та появу нових інноваційних продуктів на базі банківських API [10].
- Штучний інтелект (AI) та хмарні сервіси. Українські фінтех-компанії все активніше використовують AI для скорингу, персоналізації послуг, чат-ботів, а також хмарні технології для забезпечення гнучкості та масштабованості [11].
- Кібербезпека. В умовах війни та зростання кіберзагроз, питання безпеки фінансових операцій та даних стало пріоритетним.
- RegTech. Зростає попит на технологічні рішення для забезпечення відповідності регуляторним вимогам.

Остання складова в секторі ФінТеху – RegTech в сучасних умовах є інструментом забезпечення практичного функціонування регуляторного середовища.

В Україні ключову роль у формуванні регуляторного середовища для ФінТеху відіграє Національний банк. НБУ реалізує «Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року», яка передбачає значну увагу розвитку ФінТех [10]. Важливими кроками стали прийняття Закону України «Про платіжні послуги», який гармонізує українське законодавство з європейськими нормами (зокрема, PSD2), та запуск регуляторної «пісочниці» для тестування інноваційних продуктів і послуг [10, 12]. НБУ також працює над концепцією е-гривні [10]. Незважаючи на позитивні зрушення, регуляторне середовище все ще потребує вдосконалення, зокрема в частині регулювання віртуальних активів, краудфандінгу та захисту прав споживачів цифрових фінансових послуг.

Окрім цього, незважаючи на прогрес, деякі компанії відзначають наявність регуляторних труднощів, особливо при виході на міжнародні ринки [11].

Одним з головних чинників розвитку ринку фінансових технологій в Україні є інвестиційний клімат.

Повномасштабна війна суттєво вплинула на інвестиційну привабливість України. Однак технологічний сектор, включно з ФінТехом, продовжує залучати інвестиції, хоча і в менших обсягах порівняно з довоєнним періодом. Згідно з даними Forbes Україна, у 2024 році фінансові технології залучили \$41 млн інвестицій в рамках загального обсягу інвестицій в український техсектор [13]. Значна частина фінтех-компаній (близько 79% згідно з каталогом UAFIC за 2024 рік) продовжує фінансуватися за рахунок власних коштів [9].

Міжнародні фінансові організації, такі як ЄБРР, надають підтримку українському бізнесу, в тому числі через програми ризик-шерінгу з комерційними банками, що опосередковано сприяє кредитуванню та розвитку фінансової інфраструктури [14].

Попри досягнутий прогрес та продемонстровану стійкість, український FinTech-ринок зіштовхується з низкою викликів. Втім, він має також і значний потенціал для подальшого зростання (див. табл. 3).

Таблиця 3

Перешкоди та перспективи розвитку ринку фінансових технологій

Виклики та бар'єри	Можливості та перспективи зростання
Війна та її наслідки (безпекові ризики, економічна нестабільність, відтік кадрів, руйнування інфраструктури).	Подальша цифровізація (війна прискорила перехід до цифрових каналів, і цей тренд зберігатиметься).
Доступ до фінансування (обмеженість внутрішніх інвестиційних ресурсів та обережність іноземних інвесторів).	Розвиток продуктів для малого і середнього бізнесу (МСБ) (МСБ потребує сучасних та доступних фінансових інструментів).

Продовження табл. 3

Регуляторна невизначеність (хоча регуляторне поле розвивається, окремі аспекти потребують подальшого вдосконалення та адаптації до швидких змін на ринку).	Експорт послуг (українські ФінТех компанії мають значний потенціал для виходу на міжнародні ринки завдяки високій якості розробок та конкурентній вартості).
Кіберзагрози (підвищений рівень кібератак на фінансову інфраструктуру).	Інтеграція з державними цифровими сервісами (розвиток взаємодії з порталом «Дія» та іншими державними платформами).
Кадровий «голод» (труднощі з пошуком та утриманням кваліфікованих спеціалістів, особливо в умовах війни).	Впровадження інновацій (подальший розвиток рішень на базі AI, блокчейну, Open Banking).
	Міжнародна підтримка та співпраця (залучення грантів, технічної допомоги та інвестицій від міжнародних партнерів).

Джерело: сформовано авторами

В цілому, український ФінТех може стати одним із драйверів повоєнного відновлення та модернізації економіки України. Збереження та примноження досягнень у цій сфері є важливим завданням як для держави, так і для бізнесу та суспільства в цілому.

Висновки. Ринок фінансових технологій в Україні, незважаючи на надзвичайні виклики, пов'язані з повномасштабною війною, демонструє стійкість, адаптивність та значний потенціал для подальшого розвитку. Ключовими факторами успіху є високий рівень цифрової грамотності населення та бізнесу, активна позиція регулятора у впровадженні сучасних стандартів, а також інноваційний дух українських ФінТех компаній. Подолання поточних викликів, зокрема пов'язаних з війною та доступом до фінансування, а також ефективне використання наявних можливостей, дозволить українському ФінТеху не тільки відновитися, але й стати важливим елементом повоєнної відбудови та модернізації економіки країни, посилюючи свої позиції як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Список використаної літератури

1. Віблій П., Кондратюк М. Розвиток фінансових технологій в Україні в умовах війни. Галицький економічний вісник. № 3 (76). 2022. С.67-73. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu.
2. Кравчук Н., Луцишин О. Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. Світ фінансів. 2022. Вип. 4. С. 112-128. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49957>.
3. Каталог Фінтех-компаній України 2023. УАФІК, 2023. URL: <https://fintechua.org/en/fintech-catalog-2023>.
4. Річний звіт НБУ за 2023 рік. Національний банк України. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf
5. Fintech в Україні 2024: проблеми, тренди, інновації. Mezha.Media. 2024. URL: <https://mezha.media/articles/chim-zhive-ukrajinskiy-fintech-sektor-300651/>
6. Солоджук Т., Щур Р., Дрислюк В. Ринок фінансових технологій (фінтеху) в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. Вип. № 56. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3103/3027/>
7. Тесля С., Забара Ю. Фінансові технології у цифровізованому суспільстві: Інноваційні моделі впровадження та фінансова інклюзія для післявоєнного відновлення України. Інвестиції: практика та досвід. № 23. 2024. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/5215/5262/11842>

8. Східницька Г., Хірівський Р. Перспективи розвитку фінансових технологій в Україні. Вісник ЛНАУ: Економіка та підприємництво. 2023. URL: <https://visnyk.lnau.edu.ua/index.php/economics/article/download/177/158/208>
9. Каталог Фінтех-компаній України 2024. УАФІК, 2024. URL: https://fintechua.org/catalog_2024eng
10. Розвиток фінтеху в Україні. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2024>
11. Український фінтех у 2024 році: ключові цифри та факти. Fintech Insider. 2024. URL: <https://fintechinsider.com.ua/ukrayinskyj-finteh-u-2024-roczy-klyuchovi-czyfry-ta-fakty/>
12. Стратегія розвитку фінтеху в Україні. Звіт за 2021 рік. Національний банк України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_fintech2024_zvit_2021.pdf
13. Скільки залучили українські стартапи у 2024? Звіт AVentures. Forbes Україна. 2024. URL: <https://forbes.ua/news/tekhnologichniy-sektor-povertaetsya-na-riven-2021-go-aventures-capital-skilki-investitsiy-zaluchili-ukrainski-startapi-03032025-27673>
14. EBRD extends new guarantee to UKRSIBBANK to unlock €30 million of new finance. European Bank for Reconstruction and Development. 2024. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2024/ebrd-extends-new-guarantee-to-ukrsibbank-to-unlock--30-million-o.html>